ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Гомельскі ўніверсітэт

ОРГАН ПАРТКОМА, РЭКТАРАТА, КАМІТЭТА ЛКСМБ І ПРАФКОМАЎ ГОМЕЛЬСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА

№ 28 (664) | Аўторак, 20 кастрычніка 1987 г. | Газета заснавана ў верасні 1969 года. | Выходзіць раз у тыдзень | Цана 2 кап.

ВЯЛІКІ КАСТРЫЧНІК І СУЧАСНЫ РАБОЧЫ КЛАС

Так называлася навукова-практычная канферэнцыя, якая адбылася на пятым курсе эканамічнага факультэта спецыяльнасці АМАЭІ. Канферэнцыя была падрыхтавана пры ўдзеле дацэнта А. П. Касьяненкі і асістэнта кафедры навуковага камунізму В. В. Юферава.

Вялікую ўвагу і цікавасць выклікалі даклады Л. Карпенка «НТР і рабочы клас», А. Іваноўскай і Н. Меншаковай — «НТР: стратэгія капіталу — выклік рабочаму класу», А. Баравік — «Маргеналы і грамадства», Н. Міхальчанка — «Рабочы клас — перадавая сіла грамадскага развіцця краін Азіі і Афрыкі», А. Землякова — «Аб ролі рабочага класа ў сучаснай Польшчы», Т. Кавалёвай — «Рабочы клас у ядзерны век».

Адбылося шырокае абмеркаванне заслуханых дакладаў.

Л. КІР'ЯНАВА,
студэнтка 5-га курса эканамічнага факультэта, удзельніца канферэнцыі.

Работнікі вышэйшай і сярэдняй школы! Паслядоўна ажыццяўляйце перабудову адукацыі! Умацоўвайце сувязь вучобы з жыццём, змагайцеся за трывалыя веды навучэнцаў і студэнтаў!

(З Заклікаў ЦК КПСС да 70-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі).

ІНІЦЫЯТЫВА БЕЗ ІНСТРУКЦЫЙ

ПАТРЭБНА СЁННЯ ВНУ КРАІНЫ

У вышэйшай школе ідзе перабудова. Яе напрамкі прадвызначаны рашэннямі партыі і ўрада. Адбылася змена прыярытэтаў. Прызнаны немэтазгодным валавы падыход да падрыхтоўкі спецыялістаў. Пастаўлена задача рэзка павысіць якасць ведаў і творчы патэнцыял выпускнікоў вышэйшай школы.

У ВНУ працягваецца працэс вывучэння, асваення, асэнсавання ідэй і дакументаў перабудовы. Пачаліся першыя спробы і эксперыменты. Аднак энтузіястаў і наватараў пакуль яшчэ значна менш, чым тых, хто адносіцца да перамен не толькі з чаканнем, але і насцярожана. Практычнае ж ажыццяўленне ідэй перабудовы не зрушылася далей самых першых крокаў у адносна невялікай колькасці ВНУ.

Галоўным стрымліваючым фактарам стала прывычка, якая глыбока ўкаранілася, — дзейнічаць толькі па інструкцыі. Разумеючы неабходнасць перамен, многія разлічваюць на ініцыятывы «зверху», гэта значыць чакаюць добрых указанняў замест «дрэнных». Але нават самая дзелавая інструкцыя лепш працуе пры падтрымцы разумнага сэнсу, творчага падыходу да справы, ініцыятывы.

Нам вельмі перашкаджае закаранелая прывычка карыстацца ў кіраванні нават такой творчай і дэмакратычнай сістэмай, як вышэйшая школа, прынцыпамі жорсткай заарганізаванасці. Толькі рашучае адмаўленне ад яе дазволіць стварыць новы тып вышэйшай навучальнай установы, дзе пануюць кампетэнтнасць, дух пошуку, дзе заахвочваюць дыскусіі, а не заспакоенасць. Усім нам — работнікам ВНУ і міністэрстваў — трэба зрабіць рашучыя крокі ў развіцці дэмакратычных традыцый вышэйшай школы, узнавіць культ ведаў, прэстыж чэснай, якаснай працы, павагу да творчага чалавека. Бяздушша, пратэкцыянізм, аўтарытарны стыль упраўлення, навучання і выхавання — не толькі галоўныя ворагі станаўлення спецыяліста, яны зневажаюць чалавека, перашкаджаюць рэалізаваць яго прызванне і магчымасці.

Вось чаму галоўнае цяпер — разняволіць асобу выкладчыка, даць магчымасць кожнаму выявіць творчы бок сваёй індывідуальнасці, на справе разбудзіць асабістую зацікаўленасць.

Для таго, каб справы пайшлі добра, трэба абыходзіцца з людзьмі дастойна, ствараць атмасферу заахвочвання іх поспехаў. Адкуль узялося недарэчнае перакананне, што любы кантралёр, работнік міністэрства або НДІВШ, які гадамі ці ніколі ў жыцці не бачыў студэнта, лепш ведае, як яго вучыць, чым педагог, што працуе ў ВНУ ўсё сваё жыццё? Усім нам прадстаіць раз і назаўсёды зразумець і прыняць як кіраўніцтва да дзеяння: лепш ведае справу той, хто гэту справу робіць.

Дабіцца рэальнага павышэння якасці ведаў выпускнікоў ВНУ — значыць рашуча адмовіцца ад дыктата асабістых сувязей і інтарэсаў, безадказнай паблажлівасці. Здараюцца яшчэ сітуацыі, калі гультая і нахабніка трымаюць у ліку студэнтаў з-за свядомага або бессвядомага жадання стварыць бачнасць фармальнага дабрабыту. Але адзін толькі такі «жывы прыклад» зводзіць на нішто ўсе нашы шматлікія выхаваўчыя мерапрыемствы, плодзіць рады прагматыкаў і спрытнюг — і не дзе-небудзь, а сярод моладзі. Ды і сярод выкладчыкаў мы часам церпім гультаёў, халтуршчыкаў, ананімшчыкаў, якія наносяць вялікую шкоду выхаванню моладзі.

Механізм ажыццяўлення жорсткасці і патрабавальнасці да высокіх прафесіянальных і маральных якасцей выкладчыкаў і студэнтаў створаны. Гэта атэстацыя і адкрыты конкурс (кожныя пяць гадоў) замест зжыўшага сябе перавыбрання. На іх будзе ўлічвацца штогадовая анкетная ацэнка студэнтамі якасці працы выкладчыкаў. Адменены нарэшце ўмоўны перавод студэнтаў з курса на курс, разарвана сувязь паміж колькасцю адлічаных студэнтаў і колькасцю выкладчыкаў.

Каб такі механізм стаў чотка і эфектыўна працаваць у напрамку фарміравання сапраўдных каштоўнасцей, нам прадстаіць адпрацаваць сістэму матэрыяльнага і маральнага ўздзеяння на чалавека. Настаў час канчаць з практыкай абязлічаных заахвочванняў па святочных днях. Пахвала, падтрымка павінны стаць канкрэтнымі: на радавой дзелавой нарадзе — за новую методыку, новую задачу ў лабараторным практыкуме, вышэйшы бал пры анкетаванні студэнтаў. Такой падзякі і цана іншая, чым атрыманай «па спісу».

Важнейшая задача — перагледзець змест адукацыі: рабочых планаў і праграм, выдзеліць галоўнае, тое, што фарміруе спецыяліста данага профілю. Работа ідзе марудна. У многіх выкладчыкаў сфарміраваўся стэрэатып мыслення аб перабольшанай значнасці сваёй дысцыпліны. Цяжкая, канешне, справа — перабудоўваць псіхалогію «прадметнікаў», але інакш не дабіцца гармоніі ў навучанні.

Важнейшай умовай павышэння якасці падрыхтоўкі становіцца павелічэнне долі самастойнай работы студэнтаў шляхам скарачэння абавязковых аўдыторных заняткаў. Не сакрэт, што гэта патрабаванне падтрымліваюць далёка не ўсе выкладчыкі. Іх палохае, як ім здаецца, аслабленне кантролю за падапечнымі.

Што тут, на маю думку, важна? Выкладчык павінен уважліва сачыць за выкананнем індывідуальных самастойных заданняў у ходзе абавязковых субяседаванняў са студэнтам адзін на адзін або з групай у 3—4 чалавекі. Але толькі не ў форме апытання, а як размова калег. Глыбокае веданне прадмета, такт і павага да студэнта могуць забяспечыць тут поспех. Такія гутаркі выконваюць і функцыі кантролю, але кантролю развіваючага і ўзбагачаючага.

Для самастойнай работы студэнтаў абавязкова патрэбны добрыя падручнікі. Сітуацыя тут далёкая ад паспяховай. І не толькі таму, што падручнікаў часам не хапае ўсім студэнтам. Большасць з іх не адпавядае сучасным патрабаванням.

Нашы падручнікі носяць «манаграфічны» характар, іх аўтары спрабуюць у абмежаваным аб'ёме даць як мага больш звестак з данай галіны навукі, вызначыцца эрудыцыяй. У выніку такая кніга не вучыць, а выкладае. Часам незразумела і недакладна. Часам з памылкамі. А галоўнае, у падручніку адсутнічаюць кантрольныя заданні і практыкаванні. Таму студэнт не можа праверыць, ці правільна ён усё зразумеў, ці зможа прымяніць прачытанае для рашэння задач. А механічнае запамінанне — вораг прафесіянальнага мыслення

Патрабуе сур'ёзных змен існуючая сістэма кантролю вучобы студэнта. Яна па сутнасці сваёй фармальная, а значыць выклікае імкненне даваць справаздачу фармальна.

У некаторых ВНУ выкладчыкі-энтузіясты адмовіліся ад традыцыйнай формы экзаменаў, калі студэнт пераказвае выкладчыку змест падручніка або лекцый. Яны прапаноўваюць заданні, выкананне якіх патрабуе трывалага ведання фундаментальных законаў і ўмен-

(Заканчэнне на 2-й стар.)

Учора ў сталіцы нашай краіны — Маскве ў Вялікім Крамлёўскім палацы пачала сваю работу восьмая сесія Вярхоўнага Савета СССР адзінаццатага склікання. Абмеркаваныя на ёй пытанні і прынятыя пастановы паслужаць справе далейшага сацыяльна-эканамічнага развіцця нашай сацыялістычнай дзяржавы, ажыццяўляемай перабудовы.

Алімпіяда «Студэнт і навукова-тэхнічны прагрэс»

ПОСПЕХ БЕЛАРУСКАЙ КАМАНДЫ

У г. Маскве нядаўна праведзены Усесаюзны этап алімпіяды «Студэнт і навукова-тэхнічны прагрэс» па праграміраванню. Маскоўскі эканоміка-статыстычны інстытут зрабіў усё для таго, каб турнір прайшоў паспяхова: выдзеліў неабходную вылічальную тэхніку, арганізаваў цікавую культурную праграму.

Удзельнікамі алімпіяды сталі зборныя каманды 14 саюзных рэспублік і гарадоў Масквы і Ленінграда (у кожнай камандзе па тры чалавекі). Арганізатары разбілі турнір на тры туры, прапанавалі напісаць і адладзіць праграмы на адной з алгарытмічных моў высокага ўзроўню, на мове нізкага ўзроўню (асемблер ОС ЕС) і на мове Бейсік для персанальных камп'ютэраў.

З задавальненнем можна адзначыць, што першае каманднае месца заваявала зборная каманда БССР пад кіраўніцтвам дацэнта БДУ імя У. І. Леніна В. М. Котава. У яе саставе выступалі студэнты факультэта прыкладной матэматыкі Белдзяржуніверсітэта Д. Дварцовай, І. Волкаў і чацвёртакурснік матфака нашага універсітэта В. Ляўчук. У асабістым заліку яны занялі адпаведна першае, шостае і дзявятае месцы.

Аб карыснасці такіх турніраў гаворыць наступны факт: летам бягучага года на адным з вылічальных цэнтраў сталіцы нашай Радзімы працаваў першы Усесаюзны студэнцкі атрад праграмістаў. Цяпер заключаецца дагавор з буйнейшым прапрыемствам краіны КамАЗам, які набыў амерыканскія камп'ютэры, дзе ўдзельнікі алімпіяд змогуць рэалізаваць свае веды і вопыт. Застаецца дадаць, што для ўдзелу ва Усесаюзнай алімпіядзе неабходна заваяваць прызавое месца на рэспубліканскім туры, які адбудзецца ў красавіку наступнага года. Таму ўжо зараз трэба пачынаць падрыхтоўку да яго.

А. КАМОРНІКАЎ,
нам. дэкана матэматычнага факультэта па навуковай рабоце.

Творчай моладзі — ініцыятыву і пошук

АДКАЗВАЦЬ СПРАВАЙ

У выступленні на XX з'ездзе ВЛКСМ Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў гаварыў аб вялікіх задачах у справе перабудовы, якія стаяць перад савецкай моладдзю ва ўсіх сферах грамадскага жыцця. Гэта ў поўнай меры адносіцца і да маладых вучоных. Больш трэцяй часткі выкладчыкаў і навуковых супрацоўнікаў нашага універсітэта — моладзь. Факт гэты сведчыць аб важнай ролі, якую павінен адыгрываць выразнік інтарэсаў і арганізатар грамадскага і навуковага жыцця маладых вучоных — Савет маладых вучоных і спецыялістаў ГДУ.

У апошнія гады дзейнасць Савета ішла па шляху паступовага затухання, і гаварыць цяпер пра само яго існаванне — значыць праявіць неапраўданы аптымізм.

Становішча, якое склалася, ставіць рад неадкладных задач. Неабходна ўзнавіць Савет, а таксама здольныя эфектыўна функцыяніраваць яго структуры на ўсіх факультэтах універсітэта. Савет маладых вучоных — адна з грамадскіх арганізацый. Відавочна, у сваёй рабоце ён павінен асноўную ўвагу ўдзяліць менавіта навуковаму жыццю моладзі універсітэта. Добрым сродкам стымулявання навуковай актыўнасці маладых вучоных з'яўляецца правядзенне конкурсаў навуковых работ на ўсіх узроўнях — ад універсітэцкага да ўсесаюзнага. Важным станоўчым аспектам такіх конкурсаў з'яўляецца тое, што навуковая работа кожнага ўдзельніка канкурыруе з працамі такіх жа маладых вучоных, як і ён сам, не зведвае, як кажуць, націск аўтарытэтаў. Дзейнасць Савета будзе ўключаць таксама такія формы як навукова-адукацыйная работа са школьнікамі, удзел маладых вучоных у рабоце навуковых семінараў, гурткоў, у канферэнцыях і сімпозіумах і інш. Мы будзем рады вітаць любую ініцыятыву, здольную ўзбагаціць навуковае жыццё універсітэта, зрабіць яго больш цікавым.

А. СІДАРАЎ,
старшыня Савета маладых вучоных і спецыялістаў ГДУ, асістэнт кафедры алгебры і геаметрыі.

ІНІЦЫЯТЫВА БЕЗ ІНСТРУКЦЫЙ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

ня карыстацца даведніцкай і іншай неабходнай літаратурай. Але менавіта гэта і спатрэбіцца маладому чалавеку ў будучай прафесіянальнай дзейнасці. Мы павінны шукаць і знаходзіць новыя формы і новы змест кантролю—развіваючага, узбагачаючага, стымулюючага.

Дарэчы, і дзяржаўныя экзаменацыйныя камісіі настаў час зрабіць сапраўды дзяржаўнымі, сапраўды экзаменацыйнымі. Прымаць абарону дыплома павінны прадстаўнікі галіны і родназных кафедр. Прымаць строга і патрабавальна, у прысутнасці тых, хто падрыхтаваў маладога спецыяліста, так, каб кожны мог атрымаць урокі, карысныя для будучыні. Думаю, было б карысным увесці перад выкананнем дыпломнай работы выніковы дзяржаўны экзамен па спецыяльнасці. Ужо ў наступным навучальным годзе мы правядзем такі эксперымент у радзе вядучых ВНУ.

Высокая якасць падрыхтоўкі студэнтаў мае на ўвазе і высокую якасць педагагічнай працы. Гэта комплекснае паняцце, якое ўключае ў сябе, акрамя глыбокіх ведаў прадмета, агульную эрудыцыю, педагагічны талент, жывую цікавасць да справы, павагу і давер'е да сваіх вучняў, сумленне і пачуццё ўласнай годнасці.

Педагогу, як і любому іншаму спецыялісту, неабходна пастаянна падтрымліваць сваю прафесіянальную форму. У краіне дзейнічае дзяржаўная сістэма павышэння кваліфікацыі. Аднак эфектыўнасць яе крайне нізкая. Тут уладарыць інфарматыўны падыход да навучання, асноўнай формай вучэбнага працэсу з'яўляюцца лекцыі. Завяршаецца навучанне падрыхтоўкай рэфератаў, абмеркаванне якіх у большасці выпадкаў праходзіць фармальна. Вынікі, як правіла, вельмі сціплыя.

Як пераламаць сітуацыю? Перш за ўсё, на мой погляд, неабходна вызначыць зыходны ўзровень выкладчыка, выявіць тыя бакі яго адукацыі, якім асабліва неабходна абнаўленне. А гэта значыць прапанаваць слухачам ФПК і ІПК на першых жа занятках запоўніць тэст-карту з пытаннямі па спецыяльнасці, а затым абгрунтаваны індывідальны план навучання. Пры гэтым частка праграмы можа вывучацца самастойна або пад кіраўніцтвам аўтарытэтных вучоных. Канешне, не выключаюцца лекцыі, але буйных спецыялістаў у данай галіне ведаў.

Асаблівую ўвагу трэба ўдзяляць практычным заняткам, і ў першую чаргу, дзелавым гульням, якім у нас у краіне чамусьці не пашанцавала. На працягу доўгіх гадоў мы шмат гаворым аб іх, а выкарыстоўваем недастаткова. Ды і якасць таго, што выкарыстоўваем, прымушае чакаць лепшага. Трэба заняцца гэтым пытаннем усур'ёз, у кароткія тэрміны стварыць на кожнай спецыяльнасці шырокі набор дзелавых гульняў.

Заканчваць павышэнне кваліфікацыі трэба экзаменам, які вызначыць яе эфектыўнасць. Адзнака, атрыманая слухачамі, стане адной з трох (разам з заключэннем кафедры і вынікамі апытання студэнтаў аб якасці яго педагагічнай працы), якія будуць улічвацца пры атэстацыі і выбранні па конкурсу.

Перабудова вышэйшай школы — складаны, шматгранны працэс. Мы ўсведамляем, што эфектыўнасць пераўтварэнняў залежыць ад матэрыяльнай базы вышэйшай школы, ад яе пераазнашчэння сучасным абсталяваннем і камп'ютэрнай тэхнікай, ад тэмпаў інтэграцыі адукацыі, навукі і вытворчасці.

Але ўсе гэтыя пытанні патрабуюць спецыяльнага разгляду. А сёння для ВНУ самае галоўнае — актыўныя дзеянні кожнага выкладчыка, кожнага работніка вышэйшай школы ў радыкальнай перабудове вучэбнага працэсу.

Г. ЯГАДЗІН,
міністр вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі СССР.
(Газета «Праўда», № 282 за 1987 г.)

НА ШЛЯХУ ПЕРАБУДОВЫ

Саюз навукі і педагагічнай практыкі

У Палітычным дакладзе ЦК КПСС XXVII з'езду партыі, выступленні М. С. Гарбачова на XX з'ездзе ВЛКСМ, матэрыялах студзеньскага і чэрвеньскага (1987 г.) Пленумаў ЦК КПСС дадзена крытычная ацэнка ажыццяўленню рэформы агульнаадукацыйнай і прафесіянальнай школы, востра пастаўлена пытанне аб пераадоленні недахопаў у стварэнні ўмоў для карэннай перабудовы вучэбна-выхаваўчага працэсу ў школе. У рашэнні пастаўленых партыяй задач вялікае значэнне надаецца ўзмацненню ўзаемадзеяння псіхолага-педагагічнай навукі і школьнай практыкі, цеснаму супрацоўніцтву вучоных-педагогаў і настаўнікаў, навуковаму забеспячэнню рэформы школы.

Глыбока асэнсоўваючы ўзнікшыя праблемы, кафедра педагогікі і псіхалогіі ГДУ імкнецца ўмацоўваць дзелавыя сувязі са школамі і органамі народнай адукацыі, аказваць дзейсную метадычную дапамогу настаўніцкім кадрам. Паколькі кафедра з'яўляецца вучэбна-навуковым падраздзяленнем універсітэта, сваю галоўную задачу яна бачыць у распрацоўцы найбольш актуальных праблем школьнай педагогікі, напісанні навуковых работ у дапамогу настаўнікам і студэнтам. Такой фундаментальнай працай кафедры з'яўляецца вучэбны дапаможнік па педагогіцы, напісаны прафесарам, членам-карэспандэнтам АПН СССР І. Ф. Харламавым і рэкамендаваны Мінвузам СССР для навучання студэнтаў педагагічных спецыяльнасцей. Гэты дапаможнік знаходзіць таксама прымяненне і ў метадычнай рабоце з настаўнікамі. З яго дапамогай у многіх школах настаўнікі паглыбляюць свае веды па праблемах дыдактыкі, фарміраванню навуковага светапогляду вучняў, арганізацыі і выхаванню вучнёўскага калектыву.

Павышэнню навуковага патэнцыялу кафедры, удасканальванню методыкі ўрочных заняткаў у школе садзейнічаюць публікацыі І. Ф. Харламава па праблемах сучаснага ўрока. У прыватнасці, ім апублікаваны рад артыкулаў у часопісе «Советская педагогика», ён прыняў удзел у арганізаванай гэтым выданнем дыскусіі «Урок сёння і заўтра». У сваіх артыкулах ён адным з першых даў псіхолага-педагагічны аналіз вопыту настаўнікаў-наватараў В. Ф. Шаталава і М. П. Гузіка, раскрыў яго дыдактычныя асновы.

Істотную дапамогу настаўнікам у павышэнні якасці ведаў вучняў аказвае кніга дацэнта М. І. Мурачкоўскага «Як папярэдзіць непаспяховасць вучняў». У апошнія гады ім праведзена немалая даследчая работа па выяўленню індывідуальна-тыповых асаблівасцей падлеткаў. На гэтай аснове ім распрацаваны рэкамендацыі для настаўнікаў па ажыццяўленню дыферэнцыраванага падыходу да навучання, агульных здольнасцей і матываў вучэбнай дзейнасці вучняў. Навукова-метадычныя артыкулы М. І. Мурачкоўскага публікуюцца ў часопісах «Советская педагогика» і «Народная асвета».

Важнейшым напрамкам работы кафедры па навукова-метадычнаму забеспячэнню школ з'яўляецца стварэнне спецыяльных дапаможнікаў для настаўнікаў і класных кіраўнікоў. Членамі кафедры А. В. Саннікавай, Л. Н. Сечкам, В. П. Горленка, А. А. Лытко, Г. Р. Гусевай, М. А. Дзмітрыевым, Г. А. Гудзіліным падрыхтаваны і выдадзены ў рэспубліканскім выдавецтве «Народная асвета» метадычныя дапаможнікі «Этычныя гутаркі з вучнямі» для IV, V, VI класаў. У гэтым годзе выходзіць апошні дапаможнік гэтай серыі для VII класа. У выніку настаўнікі і класныя кіраўнікі рэспублікі атрымалі фактычны і метадычны матэрыял для маральнага выхавання вучняў. Тры дапаможнікі з гэтай серыі — «Этычныя гутаркі з вучнямі» IV, V, VI класаў рашэннем калегіі Міністэрства асветы СССР рэкамендаваны для шырокага выкарыстання ў школах краіны і рыхтуюцца да перавыдання.

Навуковыя работы членаў кафедры шырока вядомы за межамі рэспублікі. Дапаможнік для настаўнікаў дацэнта М. А. Дзмітрыева «Дыдактыка» дэпаніраваны ў НДІ агульнай педагогікі АПН СССР. Кніга «Тэорыя маральнага выхавання» выдадзена на славацкай мове ў ЧССР. У Пекіне выйшла кніга навуковых прац прафесара І. Ф. Харламава ў перакладзе на кітайскую мову.

Сур'ёзную ўвагу звяртае кафедра на аказанне дапамогі настаўнікам у авалодванні навейшымі даследаваннямі па псіхолага-педагагічных праблемах навучання і выхавання. Ужо больш 10 гадоў мы чытаем цыклы лекцый для настаўнікаў і бацькоў у раёнах вобласці. Першы з іх прысвечаны пытанням удасканальвання вучэбна-выхаваўчай работы ў святле патрабаванняў XXVII з'езда КПСС і рэформы школы і ўключае наступныя тэмы: «Актуальныя праблемы павышэння якасці вучэбна-выхаваўчай работы ў школе», «Фарміраванне ў вучняў адказных адносін да вучобы», «Выхаванне ў вучняў камуністычнага светапогляду», «Педагагічныя асновы працоўнага выхавання ў савецкай школе».

Цыкл лекцый для бацькоў ахоплівае пытанні павышэння ролі сям'і ў маральным выхаванні школьнікаў у святле патрабаванняў XXVII з'езда КПСС. Яго асноўныя тэмы — «Выхаванне ў дзяцей разумных патрэб», «Як дапамагаць дзецям добра вучыцца», «Працоўнае выхаванне ў сям'і», «Роля сям'і ў папярэджанні правапарушэнняў школьнікаў» і інш. Гэтыя лекцыі прачытаны ў Добрушскім, Буда-Кашалёўскім, Веткаўскім, Рэчыцкім, Светлагорскім раёнах.

Кафедра аказвае дапамогу настаўнікам у іх навуковым росце. Дастаткова сказаць, што аснову яе калектыву складаюць былыя настаўнікі Гомельшчыны, якія абаранілі кандыдацкія дысертацыі. Вялікі стаж практычнай работы ў школе маюць Герой Сацыялістычнай Працы дацэнт М. А. Дзмітрыеў, дацэнты А. А. Лытко, Л. Н. Сечка, В. П. Горленка і інш. Цяпер у аспірантуры пры кафедры або ў якасці саіскальнікаў праходзяць падрыхтоўку да навуковай работы больш 10 чалавек. Цесныя навуковыя кантакты падтрымліваюць з кафедрай намеснікі дырэктараў СШ № 38 і № 16 г. Гомеля Н. С. Купцова, Э. Б. Драбкін, нам. дырэктара ПТВ-78 В. І. Чэпелаў і інш.

У цэлым можна сказаць, што на кафедры вызначаны асноўныя напрамкі і склалася дакладная сістэма падтрымання цесных кантактаў са школай па аказанню навукова-метадычнай дапамогі настаўнікам. Мы імкнемся ўмацоўваць саюз навукі з педагагічнай практыкай з мэтай больш паспяховага ажыццяўлення патрабаванняў рэформы школы. Але гэта не азначае, што мы не бачым пралікаў і слабых месц у сваёй рабоце. У прыватнасці, нам неабходна значна расшырыць маштабы вопытна-эксперыментальнай работы па канкрэтных пытаннях павышэння якасці школьнага выхавання. Мы ў даўгу перад перадавымі настаўнікамі вобласці, таму што мала ўдзяляем увагі вывучэнню, абагульненню і распаўсюджванню іх вопыту. Пакуль не атрымліваецца ў нас належнай сістэмы ў рабоце па стварэнню апорных школ, якія паказвалі б станоўчыя ўзоры навучання і выхавання вучняў. Ёсць і іншыя праблемы. Мы іх бачым і самакрытычна ацэньваем сваю дзейнасць па аказанню метадычнай дапамогі настаўнікам. У далейшым мы будзем удасканальваць кантакты са школамі, весці больш мэтанакіраваную работу па ўкараненню навуковых асноў навучання і выхавання ў школьную практыку.

Ф. КАДОЛ,
партгрупорг кафедры педагогікі і псіхалогіі, дацэнт.

ДА СПРАВАЗДАЧ І ВЫБАРАЎ У КАМСАМОЛЬСКІХ АРГАНІЗАЦЫЯХ

ФАРМАЛІЗМ ВЫКЛЮЧАЕЦЦА

З 20 па 29 кастрычніка г. г. у камсамольскай арганізацыі універсітэта пройдуць справаздачна-выбарныя камсамольскія сходы. Як адзначалася на адным з пасяджэнняў бюро ЦК ВЛКСМ, у ходзе справаздач і выбараў павінен адбыцца карэнны паварот у рабоце па падбору і расстаноўцы камсамольскіх кадраў. Неабходна рашуча адмовіцца ад іх вылучэння па анкетных даных, паўсюдна арганізаваць абмеркаванне дзелавых, маральна-палітычных якасцей кандыдатур, якія рэкамендуюцца для выбрання членамі і сакратарамі бюро, камітэтаў камсамола.

Асаблівую значнасць справаздачам і выбарам надае той факт, што яны праходзяць напярэдадні слаўнага юбілею ў жыцці нашай краіны — 70-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У цэнтры ўвагі абмеркавання задач камсамольскіх арганізацый на перабудову павінны быць рашэнні чэрвеньскага (1987 г.) Пленума ЦК КПСС, дакументы і матэрыялы XX з'езда ВЛКСМ.

Сходы трэба правесці без заарганізаванасці і фармалізму, каб да кіраўніцтва камсамольскімі арганізацыямі прыйшлі найбольш актыўныя, прынцыповыя і энергічныя важакі моладзі. Ад гэтага ў значнай ступені будзе залежыць баявітасць камсамольскіх арганізацый, іх роля ў жыцці вучэбнага калектыву.

М. ЖУКЕВІЧ,
нам. сакратара камітэта ЛКСМБ ГДУ.

На праходзіўшай у пачатку жніўня г. г. у Токіо Сусветнай канферэнцыі па забароне ядзернай зброі была вылучана сумесная савецка-амерыканская ініцыятыва аб правядзенні 24 кастрычніка, у Дзень ААН і ў сувязі з пачаткам традыцыйнага міжнароднага тыдня дзеянняў за раззбраенне (24—31 кастрычніка), Сусветнай антываеннай акцыі пад назвай «Хваля міру».

Хваля акцый пачнецца з Хірасімы і пракоціцца па ўсіх кантынентах нашай планеты.

ГУМАННАЯ АКЦЫЯ

У гэтай гуманнай акцыі прымуць удзел студэнты, аспіранты, выкладчыкі і супрацоўнікі нашага універсітэта. Сваё агульнае імкненне да раззбраення і міру яны прадэманструюць на сходах, якія адбудуцца з 12 гадзін у наступную суботу на ўсіх курсах і факультэтах ГДУ.

70-годдзю Вялікага Кастрычніка прысвячаецца

АГЛЯД-КОНКУРС МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ ВЫКЛАДЧЫКАЎ І СУПРАЦОЎНІКАЎ ГДУ

Агляд-конкурс мастацкай самадзейнасці праводзіцца з мэтай узмацнення ідэйна-палітычнага, маральнага і эстэтычнага выхавання працоўных.

Задачамі агляду-конкурсу з'яўляюцца ўдасканаленне арганізацыі вольнага часу працоўных, умацаванне цвярозага, здаровага ладу жыцця, развіццё ініцыятывы і творчасці ў сферы вольнага часу, стварэнне калектываў мастацкай самадзейнасці на факультэтах і ў падраздзяленнях універсітэта.

Агляд-конкурс мастацкай самадзейнасці будзе праводзіцца 28 кастрычніка. У ім прымуць удзел выкладчыкі, супрацоўнікі універсітэта і члены іх сем'яў.

Удзельнікі конкурсу ад кожнага факультэта павінны прадставіць на агляд праграму працягласцю не больш 40 мінут з улікам 5 мінут кантрольнага часу. Калектывам прапануецца выбар жанру. Кожны нумар будзе ацэньвацца па 5-бальнай сістэме. Журы налічвае дадатковыя балы: за вакальную групу (не менш 15 чал.) — 20 балаў. Акрамя таго, пры ацэнцы канцэртнай праграмы будуць улічвацца: тэматычная накіраванасць рэпертуару, ідэйна-мастацкі ўзровень, кампазіцыйная пастаноўка, афармленне сцэны, што таксама ацэньваецца дадатковымі баламі (па трохбальнай сістэме).

Паслядоўнасць выступлення факультэтаў будзе вызначана пры жараб'ёўцы, якая адбудзецца на пасяджэнні аргкамітэта.

Праграма выступлення факультэтаў на конкурсе (у колькасці 10 экземпляраў) павінна быць прадстаўлена ў аргкамітэт да пачатку конкурсу.

Вынікі агульнауніверсітэцкага агляду-конкурсу будуць падведзены і аб'яўлены адразу ж пасля выступлення ўсіх калектываў. Пераможцы прымуць удзел у заключным канцэрце, прысвечаным 70-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Удзел у аглядзе-конкурсе будзе залічвацца пры падвядзенні вынікаў сацыялістычнага спаборніцтва паміж факультэтамі.

Агульнае кіраўніцтва аглядам-конкурсам праводзіць клуб мастацкай самадзейнасці ГДУ, арганізацыю і правядзенне — аргкамітэт у саставе:

БАРКОЎ В. А. — член прафкома, адказны за культурна-масавую работу;
ЛЫСЯНКОЎ А. В. — дырэктар клуба мастацкай самадзейнасці;
КАЛЕЕВА А. М. — мастацкі кіраўнік клуба;
ЯРОМІНА Т. В. — член прафкома;
КУЗЬМІЧ Л. П. — член прафкома;
ПАРАХНЯ Т. А. — член прафкома.

Ацэньвае выканаўчае майстэрства і вызначае пераможцаў конкурсу журы ў саставе:

ШАМЯТКОЎ Л. А. — прарэктар па вучэбнай рабоце;
СТАРАВОЙТАЎ М. І. — сакратар парткома;
МУРАШКА М. Н. — старшыня прафкома;
БАРКОЎ В. А. — член прафкома;
ЯРОМІНА Т. В. — член прафкома;
КУЗЬМІЧ Л. П. — член прафкома;
ПАРАХНЯ Т. А. — член прафкома;
ЛЫСЯНКОЎ А. В. — дырэктар клуба мастацкай самадзейнасці.

Правяраюць народныя кантралёры

ЧАС НЕ ЧАКАЕ...

У пастанове ЦК КПСС «Аб ходзе падрыхтоўкі народнай гаспадаркі да работы ў зімовых умовах» адзначаецца, што ўзровень арганізацыі і якасць выкананых работ выклікаюць сур'ёзную заклапочанасць. У радзе ведамстваў і на месцах нярэдка ацэньваюць падрыхтоўку да зімы па сярэдніх паказчыках, што стварае ўпрыгожаную карціну дабрабыту.

Праверка, праведзеная камісіямі галаўной групы і груп народнага кантролю факультэтаў 15—30 верасня бягучага года, паказала, што ў вучэбных карпусах і інтэрнатах універсітэта ёсць істотныя недахопы ў падрыхтоўцы аб'ектаў да работы ў асенне-зімовы перыяд. Устаноўлена, што план мерапрыемстваў АГЧ ад 5 лістапада 1986 г., накіраваны на ўхіленне недахопаў, выяўленых народнымі дазорнымі восенню мінулага года, выконваецца ў большасці выпадкаў са значнай затрымкай устаноўленых тэрмінаў.

Пасля капітальнага рамонту першага паверха палепшылася вучэбная база ў корпусе № 1. Аднак у некаторых аўдыторыях другога і чацвёртага паверхаў адсутнічае ці разбіта шкло (№ 3-27, 3-23, 3-22, 3-21, 3-2, 4-12, 2-13, калідор трэцяга паверха і інш.). Асаблівую заклапочанасць выклікаюць паточныя аўдыторыі 3-1, 3-8, 4-3, у якіх неабходна абнавіць мэблю. У ауд. 3-8 не завершаны рамонт пасля ўстаноўкі тэлевізійнага абсталявання, а ауд. 2-23 патрабуе рамонту пасля знаходжання ў ёй маёмасці прыёмнай камісіі. У аўдыторыях і на паверхах вучэбнага корпуса не гараць каля 200(!) ляпм дзённага асвятлення. Не адрамантавана асвятленне актавай і спартыўнай залаў.

У вучэбным корпусе № 2 праведзен капітальны рамонт лекцыйнай ауд. 3-1, сістэмы ацяплення. Аднак па-ранейшаму знаходзяцца ў аварыйным стане столь чацвёртага паверха, аўдыторыі 3-10, 3-12, 4-12, а ў ауд. 4-9 са столі капае вада. У корпусе не хапае лямп дзённага асвятлення, недастаткова асветлены і паточныя аўдыторыі, лабараторыі. У асобных аўдыторыях, пакоях і на калідорах засталіся незашклёнымі вокны.

Зусім сумную карціну давялося ўбачыць у будынку вучэбнага корпуса № 3, які знаходзіцца ў аварыйным стане. Дах працякае, падлога хістаецца. Адным словам, ніякіх умоў для вучобы студэнтаў.

Не ўсё даведзена да ладу і ў галоўным корпусе. Ва ўсіх вучэбных аўдыторыях трэцяга і пятага паверхаў адсутнічае належнае асвятленне, няма шпінгалетаў на вокнах. У большасці аўдыторый не хапае стулляў, а сярод тых, што ёсць, нямала зламаных.

Калі няма належнага парадку ў аўдыторыях і карпусах, дык можа ён ёсць у інтэрнатах? — пацікавіліся кантралёры. Аднак, як стала бачна, не было яго і там. У інтэрнаце № 1, напрыклад, цячэ дах, таму ў асобных пакоях пятага паверха і на лесвічнай пляцоўцы — вільготныя сцены і столь. Ва ўмывальніках не хапае ракавін і кранаў. З-за няспраўнасці закрыты мужчынскі душ і туалеты.

Інтэрнат № 2 па вуліцы Кірава ў лепшым стане, чым першы. Тут адрамантавана 27 пакояў, праведзен таксама рамонт першага паверха будынка, сістэм водазабеспячэння і каналізацыі, аклеены вокны ў калідорах і службовых памяшканнях. Аднак затрымліваюцца і не закончаны работы па абліцоўцы кафляй дзвюх перагародак душа і насцілу падлогі лінолеумам.

У ходзе агляду агульнага стану інтэрната № 4 народнымі кантралёрамі ўстаноўлена, што ў калідорах і асобных пакоях разбіты шыбы ў вокнах. На асобных паверхах не працуе большасць электрапліт, у кухнях адсутнічала гарачая вада. У тых калідорах і пакоях, якія выходзяць на паўночны бок, недастатковая колькасць ацяпляльных батарэй і, відавочна, тут зімой будзе холадна. У вочы кідалася тое, што ў інтэрнаце шмат няспраўных лямп дзённага асвятлення, не хапае мэблі. Асобныя пакоі не адрамантаваны.

Пытанне аб гатоўнасці вучэбных карпусоў і інтэрнатаў універсітэта да работы ў асенне-зімовы перыяд бягучага навучальнага года былі абмеркаваны на партыйным сходзе АГЧ 5 кастрычніка. Вынікі праверак даведзены да ведама працоўнага калектыву.

На думку памочніка прарэктара АГР М. П. Шкарбуна, універсітэт да зімы рыхтуецца. Пытанне цеплазабеспячэння аб'ектаў універсітэта практычна вырашана. Галоўнаму энергетыку А. Т. Сувіжэнкаву і інжынеру па капітальнаму рамонту будынкаў А. С. Паплаўскаму неабходна прыняць тэрміновыя меры, каб ліквідаваць выяўленыя групай народнага кантролю недахопы ў падрыхтоўцы аб'ектаў універсітэта да зімы.

Партыйны сход намеціў мерапрыемствы для ўхілення недахопаў, прыняў пастанову павысіць адказнасць кіраўніцтва і галоўных спецыялістаў АГЧ, узмацніць кантроль за выкарыстаннем планавых тэрмінаў рамонтных і прафілактычных работ.

Цяпер важна, каб намечаныя рашэнні не разышліся з канкрэтнай справай. Зіма ж не чакае...

Ю. ПРАЛЯСКОЎСКІ,
старшыня галаўной групы народнага кантролю ГДУ.

У студэнцкую бібліятэку

УЗЫХОДЖАННЕ ДА КУЛЬТУРЫ ПАЧУЦЦЯ КАХАННЯ

Сярод навінак этычнай літаратуры бясспрэчную цікавасць выклікае зборнік афарызмаў і выслоўяў «Каханне. Шлюб. Сям'я» кандыдатаў філасофскіх навук Н. Я. Салаўёва і Т. П. Гаранінай, які выйшаў нядаўна ў выдавецтве «Университетское» (Мінск, 1987 г.).

Тэма кахання — вечная. Яна пастаянна прыцягвае да сябе ўвагу не толькі філосафаў, пісьменнікаў, паэтаў, музыкантаў, псіхолагаў, але і кожнага чалавека. Сучасная цікавасць да гэтай тэмы надзвычай высокая менавіта таму, што фарміраванне пачуцця кахання суправаджаецца супярэчнасцямі, складанасцямі, вялікімі стратамі і расчараваннямі. Ва ўмовах дынамізму грамадскага жыцця, інтэнсіўнага развіцця НТР, павышэння ўзроўню матэрыяльнага дабрабыту і звязаных з ім спажывецкіх настрояў нярэдка сустракаюцца факты збяднення духоўных крыніц кахання, утылітарных адносін паміж людзьмі, эгаізму, безадказнасці.

Таму ўзнікае неабходнасць далучэння моладзі да духоўных скарбніц чалавецтва, у якіх захоўваецца глыбокая мудрасць, каштоўны вопыт перажыванняў, звязаных са здольнасцю да кахання і патрэбай кахаць.

У кнізе «Каханне. Шлюб. Сям'я» аўтары прасочваюць этапы ўзыходжання да культуры пачуцця кахання, своеасаблівую духоўна-псіхалагічную «тэхналогію» яго развіцця, захавання і ўмацавання. Мужчынская і жаночая годнасць — аснова ўзаемаразумення і згоды ў каханні, раўнавагі і роўнасці, павагі і чысціні адносін. Вялікая ўвага ўдзяляецца ў зборніку афарызмам, якія раскрываюць прыроду кахання, яго тайну і загадку, прыцягальную сілу, якая надае высакароднасць, насычанасць і багацце эмоцый.

Шмат карыснага і павучальнага зможа ўзяць моладзь з раздзелаў «Аб шлюбе», «Аб супярэчнасцях кахання і шлюбу», «Аб сям'і». Тут сабраны выказванні класікаў марксізма, выдатных мысліцеляў, мастакоў, якія разважаюць аб прынцыпах і нормах арганізацыі сумеснага жыцця, аб унутраных сувязях шлюбу і аслабляючых яго адмоўных уласцівасцях, аб радасцях і цяжкасцях сямейнага жыцця. З цікавасцю азнаёмяцца чытачы і з іншымі раздзеламі кнігі.

Зборнік афарызмаў і выслоўяў — добры дапаможнік, які можна выкарыстоўваць на занятках у народным універсітэце маральна-эстэтычнага выхавання студэнтаў: у клубе маладой сям'і, на факультэце сямейна-бытавой культуры. Матэрыялы кнігі таксама можна выкарыстаць у арганізацыі актыўных форм самастойнай вучэбнай работы студэнтаў, у працэсе чытання спецкурса «Актуальныя праблемы ўмацавання сям'і ў святле рашэнняў XXVII з'езда КПСС».

Л. НЯДЗЕЛЯ,
загадчыца кафедры этыкі, эстэтыкі і навуковага атэізму, дацэнт.

Ад рэдакцыі: кнігу, аб якой расказвалася вышэй, вы можаце купіць у кнігарні № 19 (вул. Савецкая, 106).

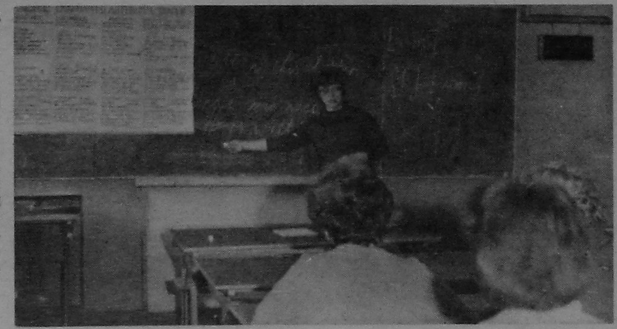

Першакурснікі універсітэта ўпэўнена ўваходзяць у студэнцкае жыццё. Лекцыі, практычныя, семінарскія заняткі паступова становяцца для іх прывычнымі, будзённымі. Паспелі з'явіцца і любімыя выкладчыкі, у якіх студэнт цэніць перш за ўсё выдатнае веданне прадмета, педагагічны такт і ўменне знаходзіць кантакт з аўдыторыяй. Да такіх адносіцца выкладчыца кафедры англійскай мовы Н. П. Марозава, якую вы бачыце на здымку. Яна вядзе заняткі па замежнай мове ў гр. Р-12 гісторыка-філалагічнага факультэта.

Фота Л. Акінчыц.

ПАЗНАЁМІЛІСЯ З НАВІНКАМІ

На мінулым тыдні ўпершыню пасля летняга перапынку ў фае чытальнай залы галоўнага корпуса ГДУ працавала кніжна-ілюстрацыйная выстаўка новых паступленняў у бібліятэку ГДУ. На ёй шырока экспанавалася літаратура па многіх галінах ведаў. Усяго было прадстаўлена 411 назваў, сярод якіх — шмат літаратуры па фізіцы, матэматыцы, грамадскіх дысцыплінах. Многія выданні выклікалі вялікую цікавасць наведвальнікаў.

Такія выстаўкі не рэдкая з'ява, яны праводзяцца штомесячна. Бібліятэка запрашае ўсіх жадаючых наведваць інфармацыйныя выстаўкі навінак. Аб дні іх правядзення можна даведацца з аб'яў, якія вывешваюцца ва ўсіх вучэбных карпусах універсітэта.

Н. ГУРЭВІЧ,
загадчыца даведніцка-бібліяграфічнага аддзела бібліятэкі.

Археалагічныя раскопкі: незвычайны ракурс

ВУЧЫЦЦА САМАСТОЙНАСЦІ

Так ужо павялося: пісаць аб археалагічных раскопках — значыць гаварыць аб знаходках, аб старажытных рэчах. Вядома, што рэчы даўняга мінулага — гэта вельмі цікава. Але мы хацелі б адступіць ад традыцыі і напісаць пра тое, якую ролю адыгрывае на раскопках чалавечы фактар. Бо менавіта ад яго вельмі многае залежыць у рабоце археалагічнай экспедыцыі. Вопыт паказвае: самае галоўнае для поспеху справы — стварыць такую атмасферу, каб кожны студэнт (у даным выпадку размова ідзе пра студэнтаў-гісторыкаў першага курса гістфіла) адчуваў сябе не проста выканаўцам, а паўнапраўным удзельнікам раскопак.

І вось прыйшлі яны ў парк культуры і адпачынку імя Луначарскага. Першае, што ўбачылі на месцы будучых раскопак, іх яўна не ўзрадавала. Каля кінатэатра імя Ісачанкі толькі што знеслі будынак колішняй канюшні князёў Паскевічаў, у якім у апошні час размяшчаўся фальклорны тэатр «Жалейка». Усюды ляжалі кучы смецця. Іх убіралі бульдозеры і экскаватар, з пашкоджанай вадаправоднай трубы цякла вада. З яе ўжо ўтварылася вялікая лужына. «Ды ці можна тут штонебудзь знайсці?» — міжволі ўзнікла думка. Рукі студэнтаў маглі апусціцца яшчэ да пачатку раскопак. У такой абстаноўцы патрэбна было ўзняць дух, падбадзёрыць людзей, растлумачыць, паказаць перспектыву. І тут вельмі дарэчы прыйшліся расказы кіраўніка раскопак А. А. Макушнікава і загадчыка аддзела дарэвалюцыйнага перыяду абласнога краязнаўчага музея У. А. Літвінава пра раскопкі мінулага года, якія праводзіліся побач з тэатрам «Жалейка», пра тое, што было знойдзена тут, і што яшчэ можна адшукаць. А расказаць было пра што: знойдзена каля дзесяці тысяч розных рэчаў. Некалькі дзесяткаў самых выдатных з іх дэманструюцца на выстаўцы ў музеі. Кожны можа пабываць на ёй, убачыць знойдзенае сваімі вачамі, а той, хто ўдзельнічае ў раскопках, і сам мае шанц знайсці нешта падобнае і нават больш цікавае.

Раскопкі пачаліся. Неўзабаве сталі з'яўляцца і знаходкі, праўда, пакуль што не вельмі значныя — абломкі керамікі, радзей — кавалачкі шкляных бранзалетаў. Пазней пашанцавала знайсці і рэшткі старых пабудоў, і манеты, і пацеркі, і нажы. А пакуль што — зверху або пякучае сонца, або шэрыя хмары, а ўнізе — зямля, зямля ды цагляныя фундаменты канюшняў. Перакрыжаванні гэтых фундаментаў нагадваюць раму, крыху фантазіі — і можна сабе ўявіць, што гэта рама ад акна, якое дазваляе зазірнуць у мінулае. Тады становіцца цікавей працаваць. А колькі яе тут — зямлі! Яе трэба не толькі капаць, але і старанна перабіраць рукамі, каб не празяваць нават самую маленькую рэч. А потым патрэбна вынесці гэтую зямлю за межы раскопак на насілках. Што і казаць, праца цяжкая і даволі нудная, бо знаходкі трапляюцца не на кожным кроку. І працуюць не ўсе аднолькава. А хочацца, каб кожны працаваў з поўнай аддачай сіл. Як гэта зрабіць, улічваючы спецыфіку археалагічных раскопак? Спецыфіка тут ёсць. Яна заключаецца ў тым, што, з аднаго боку, зямлі патрэбна выбраць як мага больш, тады і знаходак больш адшукаеш. Але, з другога баку, патрэбна вельмі ўважліва перабраць кожную яе жменьку. Нездарма ж вядомы беларускі археолаг доктар гістарычных навук Г. В. Штыхаў (дарэчы, наш зямляк) любіць паўтараць на раскопках: «Хто капае вельмі хутка, той лянуецца!» Як жа быць? Як дасягнуць аптымальнага спалучэння колькасці з якасцю? Вось тут актывізаваць чалавечы фактар дапамагаюць самакіраванне і галоснасць. У стварэнні ўмоў для іх развіцця мы бачым адну з сваіх галоўных задач, як кіраўнікоў практыкі.

Вядома, студэнты павінны выконваць распараджэнні кіраўніцтва, але вельмі важна ўлічваць іх думку ў працэсе работы і пры падвядзенні яе вынікаў. Студэнты добра ведаюць сваіх таварышаў, іх характары, схільнасці, здольнасці і таму ў стане даць аб'ектыўную ацэнку стараннасці і добрасумленнасці кожнага. Вельмі добра, калі такая думка выказваецца ўслых. Вопыт паказвае, што вынікі працы лепш падводзіць штодзённа, а ў канцы практыкі мэтазгодна падвесці канчатковыя вынікі на агульным сходзе, дзе слова можа ўзяць кожны жадаючы.

Такім чынам, студэнты на справе вучацца самакіраванню, самастойнасці, што вельмі важна для далейшай іх вучобы ва універсітэце.

У. БАГАМОЛЬНІКАЎ,
асістэнт кафедры ўсеагульнай гісторыі;
В. СЫЧОЎ,
асістэнт кафедры гісторыі СССР і БССР.

ДЫЯЛОГ З ЧЫТАЧАМІ

адбыўся на мінулым тыдні ў актавай зале ГДУ. На сустрэчу са студэнтамі прыйшлі журналісты рэспубліканскай маладзёжнай газеты «Чырвоная змена» — намеснік рэдактара Анатоль Зэкаў, уласны карэспандэнт «Чырвонкі» па Гомельскай вобласці Анатоль Бароўскі, загадчыцы аддзелаў прапаганды і агітацыі, эканомікі Вольга Шаўко і Надзея Рошчына. Яны ставілі сваёй мэтай (а такія сустрэчы таксама адбыліся з працоўнай і студэнцкай моладдзю Гомельскага завода пускавых рухавікоў і Мазырскага педагагічнага інстытута) пачуць думку чытачоў газеты аб тым, што ім падабаецца чытаць на яе старонках, якія яшчэ не закранутыя журналістамі тэмы павінны знайсці ў газеце сваё асвятленне, выслухаць прапановы, крытычныя заўвагі, каб усё гэта ў канчатковым выніку садзейнічала павелічэнню колькасці падпісчыкаў газеты.

У газеты — слаўная і багатая гісторыя. Звыш шасці дзесяцігоддзяў «Чырвоная змена» з'яўляецца нязменнай спадарожніцай і дарадчыцай беларускай моладзі. На пярэднім краі яна і сёння — у час перабудовы нашага жыцця. Аб ролі і месцы беларускіх юнакоў і дзяўчат у вялікіх пераўтварэннях і расказваюць на старонках газеты работнікі рэдакцыі. Яны — у няспынным пошуку. А ён прыносіць большы плён, калі адбываецца жывы дыялог журналістаў і чытачоў.

Аб нашых земляках

ВЯРТАННЕ НАЗАЎСЁДЫ

Мой родны край мяне гукнуў
да працы,
Як шмат каго з раскіданых
сыноў,
Каб з крыўдаю старой ды
цемраю змагацца,
Каб край ажыў, расквеціўся
зноў.

Так пісаў, развітваючыся з чароўнымі марскімі хвалямі, пакідаючы гулкія вулкі Адэсы, наш зямляк, чалавек незвычайнага лёсу Міхайла Грамыка. Вяртаўся ён на Радзіму, куды будзе вяртацца некалькі разоў. І не толькі з цёплага Чорнага мора...

Нарадзіўся Міхаіл Аляксандравіч Грамыка 12 лістапада 1885 года ў вёсцы Чорнае Рэчыцкага павета. Трохгадовым хлопчыкам ён у апошні раз убачыў усмешку маці, якая назаўсёды засталася на мясцовых могілках пад цяжкім дубовым крыжам. Жыў з бацькам у Гомелі, Магілёве, вучыўся ў Маскоўскім універсітэце. За ўдзел у рэвалюцыйнай дзейнасці не мог атрымаць работу ў Беларусі, таму доўгі час жыў у Адэсе.

Лета 1921 года — першы зварот на Радзіму. Акрылены веліччу змен, якія адбыліся літаральна за некалькі гадоў пасля Кастрычніка, вырашае прысвяціць усе сілы і талент служэнню бацькаўшчыне. Ён працуе ў Інбелкультуры, Белпедтэхнікуме, Беларускім дзяржуніверсітэце, піша падручнікі па геаграфіі, геалогіі, мінералогіі, шмат вандруе па роднаму краю. Як успамінае сам вучоны, «ён аглядаў выхады палеазоя каля Раванічаў (на ўсход ад Мінска), шукаў граніт для Маўзалея Леніна». Менавіта з імем геолага Міхаіла Грамыкі звязана цікавая легенда пра тое, што беларускую нафту неабходна шукаць ля вёсачкі з назвай Гаравада, там, дзе яна потым і была знойдзена.

Але самае галоўнае — пісаў. Літаратурнай дзейнасцю М. І. Грамыка займаўся яшчэ ў перыяд першай рускай рэвалюцыі. Аднак гэтая дзейнасць была ў асноўным аматарскай. Толькі пасля звароту на Радзіму, нягледзячы на 36 гадоў, раскрываецца па-сапраўднаму талент пісьменніка. Паводле ўспамінаў аўтара, «поўны разварот некаторых літаратурных здольнасцей праявіўся толькі тады, як перайшоў у творчай працы на мову сваіх дзядоў». Маючы сур'ёзную навуковую падрыхтоўку, якой далёка не магла пахваліцца большасць беларускіх пісьменнікаў таго складанага перыяду, добра ведаючы традыцыі класічнай паэзіі і роднай беларускай, М. Грамыка застаўся ў гісторыі прыгожага пісьменства перш за ўсё як паэт-наватар. «Шуканне зместу, новага зместу, згодна новым формам жыцця, і шуканне новай формы, адпавядаючай рэвалюцыйнаму тэмпу, — вось заданні новай паэзіі, новай лірыкі. Павінна адчувацца, што сам песняр перажыў або перажывае ў душы рэвалюцыйны рух». Сваю эстэтычную праграму ён з поспехам рэалізаваў у арыгінальных вершах («Мільён», «Маладняцкая», «Янку Купалу»), гераіка-рамантычных паэмах («Лесьнічанка», «Крылан»), узорах інтымнай лірыкі («Між жыта на мяжы», «Майскае», «Над калыскай»). Ключ да разумення спецыфікі паэзіі М. Грамыкі — ягоны артыкул «Паэзія аб рэвалюцыі і рэвалюцыя ў паэзіі», які шмат дасць таму, хто цікавіцца гісторыяй літаратурнага развіцця перыяду 20-х гадоў, як і даследаванне «Песняр сноў і чараў», прысвечанае творчасці Максіма Багдановіча.

У 20-я гады М. Грамыка — адзін з найбольш вядомых і аўтарытэтных беларускіх драматургаў. Шэраг праблем, якія ўпершыню былі закрануты ці згаданы ў вершах і паэмах, знаходзяць цяпер сваю глыбокую і ўсебаковую рэалізацыю ў складаных формах драмы, камедыі, трагедыі. Аўтар звяртаецца да слаўнага мінулага Радзімы (гістарычная драма «Скарынін сын з Полацка»), спрабуючы ўзнавіць вобраз вялікага сына Беларусі. Але ў асноўным ён цікавіцца праблемамі кіпучай сучаснасці. З-пад яго пяра выходзіць гераіка-рамантычная п'еса «Над Нёманам», прысвечаная падзеям, што адбываліся ў Заходняй Беларусі, рэвалюцыйныя драмы «Змітрок з Высокай Буды» і «Каля тэрасы», трагедыя «Воўк». І ў галіне драматургіі Грамыка застаўся наватарам. Ён смела ідзе на творчы эксперымент, робіць фабулу сваіх твораў у большасці выпадкаў надзвычай займальнай, дынамічнай, напружанай, нават звяртаецца да дэтэктыўных элементаў. Але не толькі вастрынёй калізій прыцягвала ўвагу драматургія Грамыкі. У першую чаргу — актуальнасцю праблем, асэнсаваннем шляхоў рэвалюцыі, разлому свету ў гады вялікіх выпрабаванняў. Аб жанравым дыяпазоне аўтара сведчыць і камедыя «Віно бушуе», у якой упершыню аналізавалася студэнцкае жыццё.

Наперадзе былі вялікія задумы, новыя здзяйсненні, але плённы творчы перыяд працягваўся толькі адно дзесяцігоддзе. П'еса «Воўк», у якой створаны вобраз адвергнутага ўсімі, нават роднымі, чалавека, рыхтавалася да пастаноўкі ў сезон 1930/31 года. Па горадзе ўжо былі расклеены афішы. Але аўтар ужо не меў магчымасці іх бачыць, а п'еса не ўзышла на сцэну. З 1931 года пісьменнік жыў у Івана-Вазнясенску, Кіраўску, Пермскай вобласці, Удмурціі. Апошнія гады свайго жыцця ён правёў у Хімках пад Масквой. Памёр паэт у 1969 годзе.

Толькі праз 50 гадоў адбыўся другі зварот М. Грамыкі на Радзіму. На гэты раз у выглядзе кнігі «Родная пушча», куды ўвайшлі ўсе драматычныя творы аўтара, яго вершы і паэмы, артыкулы, успаміны і лісты. Вялікая роля ў гэтым вяртанні належыць аднаму са старэйшын нашай дзіцячай літаратуры, паэту С. Шушкевічу, які ўдумліва і з любоўю вярнуў сучаснікам добрае імя паэта і сапраўднага чалавека, стаўшы ўкладальнікам і рэдактарам гэтага зборніка, а таксама вядомаму даследчыку беларускай драматургіі С. Лаўшуку, які напісаў грунтоўную прадмову да кнігі свайго славутага земляка. Прадмова называецца «Усё гэта трэба нам». І мы ўпэўнены, што з такім загалоўкам згодзяцца не толькі спецыялісты, але і кожны, хто цікавіцца родным словам, гісторыяй культурнай спадчыны роднай Гомельшчыны.

І. ШТЭЙНЕР,
дацэнт.

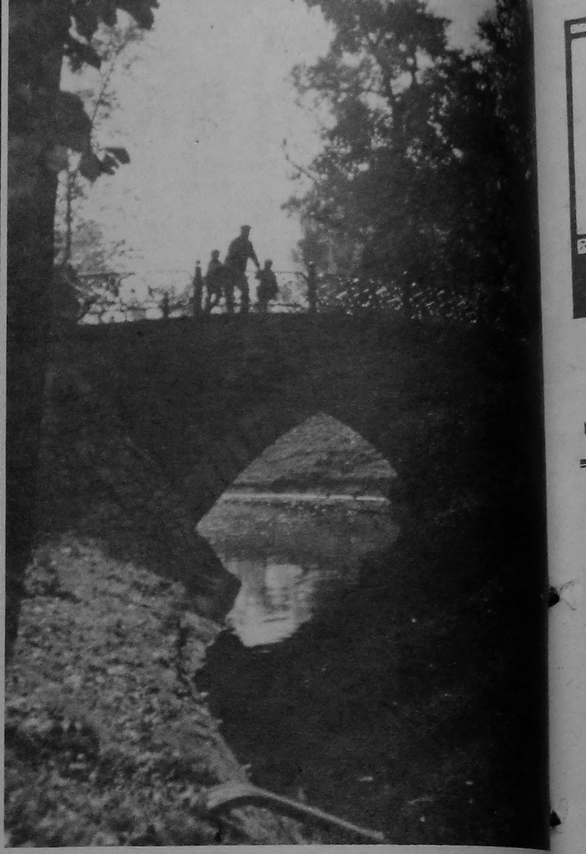

У ВОСЕНЬСКІМ ПАРКУ.

Фота У. Чысціка.

З вамі гутарыць урач

ГІПЕРТАНІЯ Ў МАЛАДЫМ УЗРОСЦЕ

У нашай краіне шырока выкарыстоўваецца метад медыцынскіх прафілактычных аглядаў, што дае магчымасць своечасова выяўляць пачатковыя прыкметы гіпертанічнай хваробы ў падлеткаў і юнакоў. Чаму ж яна ўзнікае ў асоб маладога ўзросту?

Вучоныя выдзяляюць тры асноўныя прычыны: спадчынную схільнасць, нейрагенныя і інфекцыйна-алергічныя ўздзеянні. На нярвовую сістэму моладзі асабліва адмоўнае ўздзеянне аказваюць курэнне і ўжыванне алкаголю. Ёсць меркаванне, што адной з прычын развіцця гіпертаніі ў маладым узросце з'яўляецца высокі тэмп фізічнага развіцця і палавога паспявання. Узнікаючыя пры гэтым ў арганізме нейраэндакрынныя зрухі абумоўліваюць павышэнне артэрыяльнага ціску і стымулююць фізічнае развіццё. У самым раннім перыядзе захворвання юнакі скардзяцца на галаўныя болі, шум у галаве, галавакружэнне. Апошняе часцей за ўсё назіраецца пры змене палажэння цела, асабліва пры нахіленні галавы. Расстройства сну выражаецца ў парушэнні яго глыбіні. Пры гіпертаніі II ступені, акрамя названых фактараў, з'яўляюцца яшчэ і раздражняльнасць, непрыемныя адчуванні ў вобласці сэрца. У такіх хворых няўстойлівы настрой спялівасць. У ранніх фазах гіпертанічнай хваробы ва ўзросце да 19 гадоў характэрнымі з'яўляюцца скаргі неўратычнага характару. Суб'ектыўным выражэннем такога стану служыць эмацыянальная неўраўнаважанасць, павышаная стамляльнасць, аслабленне памяці, увагі. Усё гэта паказвае, што ў ранніх стадыях развіцця хваробы адзначаецца аслабленне працэсаў тармажэння.

Назіранні ўрачоў за такімі хворымі паказалі, што поўнае выздараўленне ў іх адзначаецца рэдка. Але ў той жа час пры ўмове своечасовага і сістэматычнага лячэння больш чым у палове выпадкаў сімптомы прагрэсіравання захворвання не выяўляюцца.

Важнае значэнне набывае ранняе выяўленне павышанай лічбаў артэрыяльнага ціску. Падлеткі і юнакі з гіпертаніяй на працягу 2—3 гадоў павінны знаходзіцца на дыспансерным учоце. У перыяд дыспансернага назірання неабходна праводзіць комплекс лячэбна-аздараўленчых мерапрыемстваў (лячэбная фізкультура, арганізацыя ачагоў хранічнай інфекцыі, псіхатэрапія, фізіятэрапеўтычныя метады і г. д.). Пры I і II стадыях хваробы пажадана спалучэнне медыкаментозных сродкаў з фізіятэрапеўтычнымі працэдурамі. Рэкамендуюцца хвойныя ванны, цёплы душ, лячэбнае плаванне ў басейнах. У комплекс лячэння трэба ўключаць умераную фізічную загартоўку (ранішняя і лячэбная гімнастыка, лыжныя прагулкі, наведванне катка, турызм). Удзел у спартыўных спаборніцтвах да стойкай нармалізацыі ціску не рэкамендуецца. Вялікае значэнне маюць гутаркі аб неабходнасці захавання правільнага рэжыма харчавання, аб шкодзе курэння і алкаголю.

М. ВУЛАХ,
урач-тэрапеўт паліклінікі № 6,
член Таварыства Чырвонага Крыжа.

НА КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

Літаратура да юбілею Кастрычніка

У. І. ЛЕНІН. Аб Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. — М., Палітвыдат, 1987.

У зборніку змешчаны важнейшыя творы У. І. Леніна, якія раскрываюць тэарэтычныя асновы, характар, рухаючыя сілы і сусветна-гістарычнае значэнне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

У. І. Ленін. Аб сацыялістычнай рэвалюцыі Т. 1, т. 2.— М., Палітвыдат, 1987.

Двухтомны зборнік складаецца з твораў, артыкулаў і дакументаў У. І. Леніна, у якіх раскрываюцца змест, асноўныя праблемы і сусветна-гістарычнае значэнне марксісцка-ленінскай тэорыі сацыялістычнай рэвалюцыі.

Вялікі Кастрычнік і нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва ў Беларусі.— Мн., «Навука і тэхніка», 1987.

У кнізе разглядаюцца пытанні тэорыі і практыкі развіцця савецкай федэрацыі, прававога статусу саюзнай рэспублікі, яе функцый у сферы кіраўніцтва эканамічным і культурным развіццём.

Дайце нам арганізацыю рэвалюцыянераў... — М., Палітвыдат, 1987.

Кніга адкрывае сумеснае выданне Палітвыдата і Інстытута марксізма-ленінізма пры ЦК КПСС пад назвай «Гісторыя КПСС ва ўспамінах сучаснікаў». У ёй сабраны ўспаміны ўдзельнікаў і сучаснікаў падзей перыяду стварэння РСДРП — першай пралетарскай партыі новага тыпу.

Радзіма савецкая, 1917 — 1987. — М., Палітвыдат, 1987.

У гэтай кнізе чытач знойдзе жывы расказ аб тым, як нарадзілася і развівалася Савецкая краіна, якая прайшла шлях амаль у 70 гадоў. Кніга — аб перамозе ленінскіх ідэй. У ёй удзелена ўвага таму новаму, што ўвайшло ў жыццё краіны пасля красавіцкага (1985 г.) Пленума ЦК КПСС і напярэдадні XXVII з'езда партыі.

ІГНАЦЕНКА І. М. Вялікі Кастрычнік у лёсах беларускага народа — Мн., «Беларусь», 1987.

Гераічны шлях барацьбы і перамог працоўнага беларускага народа пасля Вялікага Кастрычніка. Прыведзеныя ў кнізе шматлікія факты паказваюць шырокую панараму пераўтварэнняў у эканамічным, сацыяльна-палітычным і культурным развіцці Беларусі, расказваюць аб перабудове, курс на якую вызначыў XXVII з'езд КПСС.

Дарогай Кастрычніка. Альбом. — Мн., «Беларусь», 1987.

Гэтую літаратуру вы можаце набыць у кніжным магазіне № 19 па вул. Савецкая, 106.

І. ЛАПІЦКАЯ,
малодшы прадавец кнігарні № 19.

Рэдактар Ул. БАЛОГА.

Наш адрас: 246699, г. Гомель, вул. Савецкая, 104, пакой 3-11, тэл. 57-16-52.

«Гомельскі універсітэт» — орган парткома, рэктарата, прафсаюзных камітэтаў, камітэта ЛКСМБ Гомельскага дзяржаўнага універсітэта. Гомельская фабрыка «Палесдрук» Дзяржкамітэта БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. Гомель, Савецкая, 1.

АЗ 24784 Аб'ём — 1 друк. арк. Тыраж 2000 экз. Заказ 676.